

BÖLÜM 8

SİBER ŞİDDETİN BİR GÖRÜNÜMÜ: SİBER LİNÇ

■ Mehmet Aykut ERK ¹
■ Sunay FIRAT ²

*“İnsan cemiyeti, çağlar boyu varlığını sürdürmüş yek bir
“birey” gibi ele alınmalıdır.”
Auguste Comte*

GİRİŞ

Linç kavramı, bir eylem olarak yüzyıllar boyunca varlığını sürdüren ancak sosyolojik, psikolojik ve adli bilim çerçevesinde bir olgu olarak nispeten yakın tarihte incelenme şansı bulan bir kavramdır. Linç, Türk Dil Kurumu sözlük anlamı ile *“birden çok kimse- nin kendilerine göre suç olan bir davranışından ötürü birini, yasa dışı ve yargılamasız olarak öldürmesi”* şeklinde ifade edilmektedir (1). Tarihsel bağlamda ele alındığında ise adı linç olarak adlandırılmasa da eylemin özellikleri bakımından yazılı eserlerde karşımıza en sık çıkan, örneğin Orta Çağ’da başlamış olan “Cadı Avları” olduğu söylenebilmektedir. Esasen linç kelimesinin semantik anlamını 1780’li yıllarda Birleşik Devletlerde bir yüzbaşının soyadından kazandığı düşünülmektedir. 18. yy. sonlarına doğru Amerika Birleşik Devletleri’nde yerleşim bölgeleri, cana ve mala karşı işlenen birçok suçtan ve suçlulardan kaynaklanan önemli sorunlara sahipti. Ancak yerleşimin tam anlamıyla tesis edilememesinden kaynaklı bir şekilde mahkemeler yetersiz kalabilmekteydi. Bu tip durumlarda eyaletlerde bulunan askeri rütbeli kumandanların mahkeme kurdukları ve failleri yargıladıkları bilinmekteydi. Virginia eyaletinde

¹ Dr., Uzm. Psk. Dan., Çukurova Üniversitesi, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, Adli Bilimler AD., maykuterk@outlook.com

² Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, Adli Bilimler AD., sunayfirat@gmail.com

tüm mecralarda varlık göstermeye devam ederken gerçek dünyanın bazı olumsuz alışkanlıklarını da sanal dünyaya aktarma eğilimine sahibiz. Ancak dijital okur-yazarlık ve hesap verilebilirlik gibi ilkeleri etkin kılarak bireylerin siber adımlarını daha olumlu ve güvengen bir şekilde atmalarını sağlayabiliriz. Bu tip farkındalıkların küçük yaşlardan itibaren kazandırılması ve sanal ortamdaki nefret söylemlerinin de suç unsuru taşıdığına anlatılması önem kazanmaktadır. Koruyucu ve önleyici bir faktör olarak empatinin sanal ortamlar dahil tüm yaşam alanlarında hâkim kılınması kolaylaştırılmalı ve kanun yapıcılar ile bu konuda iş birliğine girilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Türk Dil Kurumu. Linç nedir? Erişim Tarihi: 25 Aralık 2022. <https://sozluk.gov.tr/>
2. Parker M. Lincin Psiko-Politikliği: Nedir, Niçin, Nasıl? Birikim 2006; 211: 28-35.
3. Okur A. Güzellik algısı üzerinden sosyal medyada linç kavramı: Armine Harutyunyan örneği. Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi 2020: 119-140.
4. Littman R, Paluck EL. The cycle of violence: Understanding individual participation in collective violence. *Political Psychology* 2015; 36: 79-99. <https://doi.org/10.1111/pops.12239>
5. Akpınar ME. Dijital Aktivizm ve Linç Kültürü: Save Ralph Örneği Çerçevesinde Hayvan Hakları Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2022. DOI: 10.13140/RG.2.2.36254.00321
6. Straus S. How many perpetrators were there in the Rwandan genocide? An estimate. *Journal of Genocide Research* 2004; 6(1): 85-98. <https://doi.org/10.1080/1462352042000194728>
7. Atran S. Genesis of suicide terrorism. *Science*, 2003; 299(5612): 1534–1539. DOI: 10.1126/science.1078854
8. Nisbet L. Sosyal Medyada Linç Kültürü. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2021.
9. Çelik F, Aslantaş F. Kentsel yeşil alanlar için sosyal etki değerlendirme (SED) rehberi. *Journal of Current Researches on Social Sciences* 2018; 8(3): 209-224.
10. Baki B. Türkiye’de 1991-2011 Döneminde Gerçekleşen Linç Eylemlerinin Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013.
11. Kutlu M. Sosyal Medyada Linç Kültürü: Twitter’da Örnek Olay İncelemesi, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2022.
12. Sherif M: *Group Conflict and Cooperation*. Routledge; 1966.
13. Pettigrew TF. Summing up: relative deprivation as a key social psychological concept. *Relative Deprivation: Specification, Development, and Integration*. Cambridge University Press; 2002: 351-373.
14. Esses VM, Jackson LM, Jackson TL. Intergroup competition and attitudes toward immigrants and immigration: an instrumental model of group conflict. *J. Soc. Issues* 1998; 54: 699-724.
15. King M, Taylor DM. The radicalisation of homegrown jihadists: a review of theoretical models and social-psychological evidence. *Terror. Polit. Violence* 2011; 23: 602-622. <https://doi.org/10.1080/09546553.2011.587064>
16. Smith HJ, Ortiz DJ. Is it just me? the different consequences of personal and group relative deprivation. *Relative Deprivation*. Cambridge University Press; 2001: 91-115.
17. Tajfel H. Human groups and social categories. *Hum. Groups Soc. Categ.* 1981; 18: 127-142.
18. Haslam SA, Turner JC, Oakes PJ, McGarty C, Reynolds KJ. The group as a basis for emergent stereotype consensus. *Eur. Rev. Soc. Psychol.* 1998; 8: 203-289. <https://doi.org/10.1080/14792779643000128>

19. Pettigrew TF: The ultimate attribution error: extending Allport's cognitive analysis of prejudice. *Personal. Soc. Psychol. Bull.* 1979; 5: 461-476.
20. Fischer P, Haslam AS, Smith L. If you wrong us, shall we not revenge? Social identity salience moderates support for retaliation in response to collective threat. *Group Dyn. Theory Res. Pract.* 2010; 14: 143-150. DOI:10.1037/a0017970
21. Alleyne E, Fernandes I, Pritchard E: Denying humanness to victims: how gang members justify violent behavior. *Group Process. Intergr. Relat.* 2014; 17: 750-762. DOI: 10.1177/1368430214536064
22. Pratto F, Cidam A, Stewart AL, Zeineddine FB, Aranda M, Aiello A, Chrysochoou X, Cichocka A, Cohrs JC, Durrheim K et al. Social dominance in context and in individuals: contextual moderation of robust effects of social dominance orientation in 15 languages and 20 countries. *Soc. Psychol. Personal. Sci.* 2013; 4: 587-599. 10.1177/1948550612473663
23. Densley J, Peterson J. Group aggression. *Current opinion in psychology* 2018; 19: 43-48. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.031>
24. Festinger L, Pepitone A, Newcomb T. Some consequences of deindividuation in a group. *J. Abnorm. Psychol.* 1952; 47: 382-389. <https://doi.org/10.1037/11302-012>
25. Watson RI. Investigation into deindividuation using a cross-cultural survey technique. *J. Pers. Soc. Psychol.* 1973; 25: 342-345. <https://doi.org/10.1037/h0034218>
26. Silke A. Deindividuation, anonymity, and violence: findings from Northern Ireland. *J. Soc. Psychol.* 2003; 143: 493-499. <https://doi.org/10.1080/00224540309598458>
27. Ellis WE, Chung-Hall J, Dumas TM. The role of peer group aggression in predicting adolescent dating violence and relationship quality. *J. Youth Adolesc.* 2013; 42: 487-499. DOI 10.1007/s10964-012-9797-0
28. Baumeister RF, Leary MR. The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin* 1995; 117: 497-529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
29. Ellemers N. The group self. *Science* 2012; 336: 848-852. DOI: 10.1126/science.1220987
30. Swann WB, Gomez A, Huici C, Morales JF, Hixon J.G. Identity fusion and self-sacrifice: Arousal as a catalyst of pro-group fighting, dying, and helping behavior. *Journal of Personality and Social Psychology* 2010; 99: 824-841. DOI:10.1037/a0020014
31. Swann WB, Jetten J, Gomez A, Whitehouse H, Bastian B. When group membership gets personal: A theory of identity fusion. *Psychological Review* 2012; 119: 441-456. <https://doi.org/10.1037/a0028589>
32. Haslam N, Loughnan S. Dehumanization and Infrahumanization. *Annual Review of Psychology* 2014; 65: 399-423. doi: 10.1146/annurev-psych-010213-115045
33. Goff PA, Eberhardt JL, Williams MJ, Jackson MC. Not yet human: Implicit knowledge, historical dehumanization, and contemporary consequences. *Journal of Personality and Social Psychology* 2008; 94: 292-306. DOI:10.1037/0022-3514.94.2.292
34. Christopherson KM. The positive and negative implications of anonymity in internet social interactions: on the internet, nobody knows you're a dog. *Comput. Hum. Behav.* 2007; 23: 3038-3056. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2006.09.001>
35. Zimmerman AG, Ybarra GJ. Online aggression: the influences of anonymity and social modeling. *Psychol. Pop. Media Cult.* 2016; 5: 181-193.
36. Thelwall M, Sud P, Vis F. Commenting on YouTube videos: from guatemalan rock to El Big Bang. *J. Am. Soc. Inf. Sci. Technol.* 2012; 63: 616-629. <https://doi.org/10.1002/asi.21679>
37. Dawkins R. *The Selfish Gene*. Oxford University Press, 40. Yıl Baskısı, 2016.
38. Wikipedia. 2023. Erişim Tarihi: <https://en.wikipedia.org/wiki/Twitter>.
39. Sağlam B. Türkiye'deki Gençlerin Gözünden Sosyal Medya Linçlerinin Kavramsallaştırılması. Doktora Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021.

40. Kaakinen M, Sirola A, Savolainen I, Oksanen A. Impulsivity, internalizing symptoms, and online group behavior as determinants of online hate. *PloS one* 2020; 15(4): 1-17. e0231052. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0231052>
41. Boutyline A, Willer R. The social structure of political echo chambers: Variation in ideological homophily in online networks. *Political Psychol.* 2017; 38(3): 551–569. <https://doi.org/10.1111/pops.12337>
42. O'Connor A, Shumate MA. multidimensional network approach to strategic communication. *International Journal of Strategic Communication* 2018; 12(4): 399-416. <https://doi.org/10.1080/1553118X.2018.145224>
43. Chapman C. Commentary: Mind your text in marketing practice. *Journal of Marketing*, 2020; 84(1): 26-31. <https://doi.org/10.1177/0022242919886882>
44. Troy CLC. Get Ratioed. Questioning the Fossil Fuel Industry's Social License to Operate on Twitter. *The Journal of Public Interest Communications* 2022; 6(1): 1-22.
45. Gönülşen G. Sosyal medyada siber zorbalık, trollük ve linç kültürünün sinemaya yansması: the hater filmi incelemesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 2022; 12(3): 2105-2134. Doi:10.48146/odusobiad.1085392
46. Binark M, Çomu T. Using social media for hate speech is not freedom of expression. *Yeni Medya* 2012; 31.
47. Li L, Wang Z, Zhang Q, Wen H. Effect of anger, anxiety, and sadness on the propagation scale of social media posts after natural disasters. *Information Processing & Management* 2020; 57(6): 102313. <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2020.102313>
48. Sumner SA, Bowen DA, Bartholow B. Factors associated with increased dissemination of positive mental health messaging on social media. *Crisis* 2020; 41(2): 141–145. doi: 10.1027/0227-5910/a000598
49. Hameed I, Irfan BZ. Social media self-control failure leading to antisocial aggressive behavior. *Human Behavior & Emerging Technologies* 2020; 3: 296–303. DOI: 10.1002/hbe2.226
50. Polat B. Twitter'da İçerik Yayılımı ve Kullanıcıların Retweet Motivasyonları. *Akademisyen Kitabevi*, Ankara, 2022. DOI: 10.37609/akya.2453